

MO 29
SÚČASNÁ SLOVENSKÁ DRÁMA

- A) Vývin slovenskej drámy po roku 1945,
  - B) Divadlá na SVK, herecké osobnosti, útvary, významní predstavitelia
  - C) Čo je dráma, vymenovať žánre
-

A) SITUÁCIA: Po 1945 bolo poštátnené **SND** v BA, obnovené **Štátne divadlo** v KE a **Slovenské komorné divadlo** v MT (Armádne divadlo, Divadlo SNP, v súčasnosti opäť SKD, založená **Nová scéna** v BA. Repertoár bol otvorený svetu.

Situácia sa výrazne zmenila po februárových udalostiach v roku 1948, keď sa moci uchopila komunistická strana. Na jednej strane sa slovenské divadelníctvo rozmáhalo, na 2. strane však bolo zapojené do tzv. ideovej prestavby spoločnosti. Oficiálne orgány tlačili divadlá do propagandistickej práce, repertoár bol pod prísny dohľadom. Vznikli nové **divadlá** v NR, ZV, PB, KN, v PV založili popri **Divadle Jonáša Záborského** aj **Ukrajinské národné divadlo**. V 5 slovenských mestách vznikli profesionálne bábkové divadlá.

V 60. rokoch došlo k liberalizácii, vzniklo v TT dnešné **Divadlo Jána Palárika**, v BA **Divadlo na korze**. Najznámejšími dramatikmi boli **SOLOVIČ, ZÁHRADNÍK KOVÁČIK, PETER KARVAŠ A IVAN BUKOVČAN**. V tých rokoch v SND pôsobila silná herecká generácia, ktorú tvorili Kráľovičová, Július Pántik, Ladislav Chudík, Štefan Kvietik, Božidara Turzonovová, Emília Vášáryová, Zdena Grúberová, Eva Krížiková...

Koncom 60. rokov sa zvyšuje záujem o autorské divadlá malých javiskových foriem. Úspechy zaznamenávalo slovenské **ochotnícke divadelníctvo** - začínajú pôsobiť novotárske divadlá, ktoré ovplyvnili celú tvorbu:

- 1) **Divadlo Lasicu a Satinského:** Július Satinský, Milan Lasica
- 2) **Radošinské najivné divadlo:** autorské divadlo Stanislava Štepku.

ZNAKY:

- A) pomocou humoru a satiry poukazujú na morálne nedostatky
- B) zosmiešňujú falošne uhladený pohľad na minulosť, prítomnosť
- C) zakladatelia: herci, humoristi, dramatici
- D) využívajú zložku textu i mimotextové prostriedky (spev)
- E) predvádzanie vlastných textov, improvizácia, súhra s obecnstvom
- F) uplatňujú malé javiskové formy – scénka, pásmo, skeč (krátky dramatický výstup, len niekoľko minút, satiricky zameraný na aktuálnu udalosť, najmä záverečná pointa má prekvapujúce vyznenie), kabaret (zábavné humoristicko-satirické divadlo, v ktorom sa strieda hovorený text s hudobnými číslami a opäť dôraz na spoločenskú lyriku)

DIVADLO L+S: obaja vyštudovali dramaturgiu, najväčšiu popularitu mali počas účinkovania v Divadle na Korze a zaslúžili sa o vznik moderného slovenského kabaretu. Z tvorby: **Sirée, Radosná správa** (ide o rad dialógov, scénok, piesní zameraných na kritiku vtedajšej socialistickej spoločnosti pomocou náznakov, ktorým ľud rozumel). Za normalizácie bolo divadlo zatvorené, malí zákaz vystupovať, pôsobili preto v Brne.

Herci **Novej scény** sa predstavujú vlastnými hrami: **Nikto nie je za dverami** (kabaret, súčasť kabaretného cyklu v TV – Ktosi je za dverami), **Deň radosti** (hra s protirežimovým charakterom, pomocou skrytých náznakov sa parodizujú, zosmiešňujú neúspešné pokusy socializmu navodiť zdanie šťastia a optimizmu). Na oboch sa podieľal hudobník JARO FILIP. Paródie známych diel: **Nečakanie na Godota, Naš priateľ René**. LASICA: **Bolo nás 11, Piesne o ničom**.

SATINSKÝ: **Milí moji rodáci, Šľak ma ide trafiť, Karavána šteká, Psy idú d'alej, Rozprávky uja Klobásu**.

Po 1989 vznikajú nové divadelné zoskupenia bez štátnej dotácie, niektoré alternatívne divadelné súbory, napríklad **Stoka** alebo **GUnaGU**, nové divadelné priestory – **divadlo West**. Z režiséroov tohto obdobia upútal pozornosť najmä Jozef Bednárík, Juraj Nvota. Dve vysoké divadelné školy (v BB a BA) pripravujú adeptov na profesionálnu umeleckú dráhu v oblasti herectva, réžie, scénografie, spevu, tanca, histórie a teórie divadla.

Najvýznamnejšie divadelnícke osobnosti **súčasnosti** sú: Michal Dočolomanský, Zdena Studenková, Kamila Magálová, Eva Pavlíková, Emil Horváih, Ján Kroner, D. Cinkota, Z. Furková, A. Gáborová, C. Kassai, D. Mórová, K. Olasová, A. Hryc, S. Šuvadová, M. Paveleková, S. Dančiak, J. Kukura, M. Lasica, M. Noga, R. Piško, M. Kramár, P. Marcin; R. Pomajbo, E. Bindas, D. Dangl, I. Gogál, L. Haverl...

PETER KARVAŠ: k najvýznamnejším slovenským teatroológom, je autorom radu teoretických prác z teórie divadla a drámy.

POLNOČNÁ OMSA: hra z obdobia SNP, dej sa odohráva v malom mestečku, autor vyzdvihuje súdržnosť rodiny, počas povstania sa však menia pomery aj v takýchto rodinách, vo vzťahov vzniká napätie, hra bola najskôr odmietnutá pre znesvätenie SNP, neskôr bola prijatá pre realistické zobrazenie. Marián patril k prívržencom vtedajšieho slovenského štátu, Ďuro bol partizánom. Ďuro bojuje a jeho izbu má prenajatú nem. poručík. Náhle vráti domov, rodina ho musí ukryť. Vzniká napätie, všetci sa tým vystavujú riziku zastrelenia. Nemecký poručík o Ďurovi vie, nedá to však najavo, pohráva sa s rodinou a čaká, ako sa zachovajú. Mama Vilma povie o ukrytom synovi farárovi, a ten ho vyžradí Nemcom. Ďura zastrelia. Rodina sa háda, kto za to môže, kto je vinný, obviňujú sa. Nem. poručík pokladá Slovákov za zbabelcov a zradcov.

ABSOLÚTNY ZÁKAZ, Veľká parochňa, Čert nespí, Čertovo kopýtko, Maľovať čerta na stenu

DRAMATICKÉ ŽÁNRE:

- **Komédia:** dramatický žáner, v ktorom sa konflikt medzi postavami rieši humorne, pracuje sa so slovným a situačným humorom (Molière: Lakomec). Na rozdiel od tragédie, postavy komédie sú zo skromných pomerov, má šťastné rozuzlenie a jej zámerom je rozosmiať divákov. Venuje sa každodennej realite ľudí.
- **Tragédia:** základný dramatický žáner zobrazujúci nezmieriteľný konflikt spoločenský alebo individuálny, v ktorom sa hrdina nachádza v bezvýhodiskovej situácii, kde v nerovnom a napätom boji je odsúdený na zánik, na smrť. Tragédia vznikla v antickom Grécku počas slávnosti na počesť boha Dionýza. Tragédia končí smrťou hlavného hrdinu. (W. Shakespeare: Rómeo a Júlia, Hamlet, Othello, Macbeth). Štruktúra klasickej tragédie sa delila na 5 častí (dejstiev):
  - 1) úvod (expozícia) – uvedenie postáv, miesta a času
  - 2) zápleтка (kolízia) – stret dvoch súperov, vznik konfliktu
  - 3) vyvrcholenie (kríza) – prekvapujúci obrat v deji; vstup napätia do deja
  - 4) obrat (peripetia) – ďalší obrat v deji, spomalenie deja pred záverom
  - 5) rozuzlenie (katastrofa) - tragický, nešťastný koniec obratu, ku ktorému došlo v peripetii.
- **Činohra:** lit. dielo patriace do dramatického žánru, hra zobrazujúca vážne spoločenské problémy, nemusí končiť tragicky.
- **Tragikomédia, fraška, muzikál, gag:** *hybridné dramatické útvary* (gag = malý humoristický útvar so situáciou zo života, výrazne využíva mimiku a gestikuláciu).

KOMPOZÍCIA DRÁMY:

- **vonkajšia**
  - dejstvá
  - scény - výmena osôb
  - výstupy - zmena počtu osôb
- **vnútorná**
  - 1.úvod = expozícia
  - 2.zápleтка = kolízia
  - 3.vyvrcholenie = kríza
  - 4.dejovy obrat = peripetia
  - 5.rozuzlenie = katastrofa

DIVADELNÉ SCÉNY:

- **BA:** SND, Nová scéna, Divadlo P.O.Hviezdoslava, Astorka-korzo, L+S štúdio, West, Radošinské naivné divadlo, Divadlo GUnaGU, Divadelný súbor Stoka, Divadlo a.ha, Teátro Gedur, Bratislavské bábkové divadlo, Divadlo Aréna
- **KE:** Divadlo Janka Borodáča, Staromestské divadlo, Romathan (Rómovia), Divadlo Maškrtá, Divadlo v Kufri, Erby Divadlo, Divadlo Thália, Štátne divadlo Košice, Bábkové divadlo
- **NR:** DAB, Staré divadlo
- **BB:** Divadlo Jozefa Gregora Tajovského, Tradičné bábkové divadlo Antona Anderieho, Divadlo z Pasáže, Štátna opera
- **TT:** Divadlo Jána Palárika
- **ZV:** Divadlo Jozefa Gregora Tajovského - činohra
- **KN:** Jókaiho divadlo
- **DS:** Mestské divadlo SZEVASZ
- **MT:** Slovenské komorné divadlo
- **RV:** Divadlo Actores
- **ZA:** Phenomenontheatre, Bábkové divadlo, Mestské div. - Divadlo pre deti a mládež Maják
- **PV:** Divadlo Jonáša Záhorského, Divadlo Pavla Duchnoviča